

VÀI SUY NGHĨ VỀ PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY CA KHÚC VIỆT NAM TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG

TRẦN MAI TUYẾT

Email: tranmaituyet@spnttw.edu.vn

Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

SOME THOUGHTS ON TEACHING METHODS OF VIETNAMESE SONGS AT THE NATIONAL UNIVERSITY OF ARTS EDUCATION

TÓM TẮT ↔ ABSTRACT

Như chúng ta đã biết trong kho tàng âm nhạc Việt Nam, các ca khúc có một vị trí đặc biệt quan trọng, ca khúc Việt Nam có ngôn ngữ riêng, không chỉ nắm vai trò thông tin, giao lưu, chuyển tải nội dung giao tiếp của ngôn ngữ tới con người mà còn đóng vai trò thúc đẩy sự sáng tạo của con người thông qua Âm nhạc.

Trong chương trình đào tạo thanh nhạc chuyên ngành, việc yêu cầu sinh viên hát tốt những ca khúc Việt Nam là điều mà các giảng viên giảng dạy thanh nhạc tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương luôn hướng tới, đảm bảo chất lượng đào tạo và đáp ứng nhu cầu xã hội hiện nay.

Từ khóa: *Tính khoa học trong phương pháp giảng dạy ca khúc Việt Nam*

As we all know in the treasure of Vietnamese Music, Songs have a particularly important position, Vietnamese Songs have their own language, not only holding the role of information, exchange, and conveying content. communication of language to people but also plays a role in promoting human creativity through Music.

In the specialized vocal training program, asking students to sing Vietnamese songs well is what the vocal teachers at the Central University of Arts and Education always aim for. Ensuring training quality and meeting current social needs.

Keywords: *The scientific nature of the method of teaching Vietnamese songs*

1. Tầm quan trọng của ca khúc Việt Nam trong chương trình đào tạo

Như chúng ta đã biết trong kho tàng Âm nhạc Việt Nam, các ca khúc có một vị trí đặc biệt quan trọng, ca khúc Việt Nam có ngôn ngữ riêng, không chỉ nắm vai trò thông tin, giao lưu, chuyển tải nội dung giao tiếp của ngôn ngữ tới con người mà còn đóng vai trò thúc đẩy sự sáng tạo của con người thông qua âm nhạc.

Trong chương trình đào tạo thanh nhạc chuyên ngành, việc yêu cầu sinh viên hát tốt những ca khúc Việt Nam là điều mà các giảng viên giảng dạy thanh nhạc tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương luôn hướng tới, đảm bảo chất lượng đào tạo và đáp ứng nhu cầu xã hội hiện nay.

Song song với việc áp dụng các quy trình đào tạo thanh nhạc chuyên nghiệp thuộc nhiều trường phái tiên tiến khác nhau trên thế giới, các ca khúc Việt Nam đã được nghiên cứu, lựa chọn đưa vào chương trình một cách khoa học và sáng tạo trên cơ sở những đặc thù thẩm mỹ về văn hóa dân tộc... Đây là một tiêu

chí quan trọng đảm bảo cho những thành công của sự nghiệp đào tạo người nghệ sĩ ca hát hiện đại Việt Nam. Trên cơ sở những bài học kinh nghiệm của các GS sư phạm giàu tài năng và tâm huyết, đến nay đã là những chuyên gia hàng đầu của chuyên ngành thanh nhạc hiện đại nước ta, trên cơ sở những công trình nghiên cứu khoa học của nhiều thế hệ đi trước, Trường ĐHSP nghệ thuật Trung ương đã chỉ đạo Khoa Thanh nhạc (nay là khoa Piano và Thanh nhạc) luôn điều chỉnh và đổi mới chương trình đáp ứng nhu cầu của xã hội trên mặt trận văn hóa tư tưởng. Đó là tư duy thẩm mỹ, tư duy ngôn ngữ văn học; ngôn ngữ ca hát - ngôn ngữ âm nhạc. Các giảng viên giảng dạy Thanh nhạc của Trường ĐHSP nghệ thuật Trung ương có trình độ chuyên môn cao có tâm huyết với nghề thông qua các giờ lên lớp và kết quả học tập... thông qua các bài giảng của các giảng viên giảng dạy Thanh nhạc trong khoa, từ thông tin Bài giảng. Ví dụ như: Luyện thanh – Dựng bài, hoàn thiện bài. Sinh viên sẽ lĩnh hội kiến thức và thực hiện dưới sự hướng dẫn của giảng viên, cùng với việc tiếp thu kinh nghiệm thực tiễn giảng dạy của những thế hệ giảng

viên đi trước đã cho thấy, do cấu trúc đặc biệt của tiếng Việt cần lưu ý vần, đồng khi cho sinh viên thực hiện câu hát trong ca khúc cần vận dụng cách phát âm tiếng Việt kết hợp với hơi thở khi dạy học cũng như khi biểu diễn các ca khúc, giảng viên cần lưu ý nhắc nhở sinh viên khi hát việc phát âm nhà chữ cần chú ý đặt mềm nhẹ các phụ âm đầu, khép âm cuối phù hợp với từng từ, đảm bảo các âm sáng, tròn mà vẫn giữ được âm thanh, cao độ chuẩn có độ vang tự nhiên.

Luôn đưa vào chương trình nhiều ca khúc Việt Nam ở các thể loại để giảng dạy. Ngoài việc góp phần hoàn thiện kỹ thuật thanh nhạc còn làm phát triển nét tinh hoa của ca khúc Việt Nam làm phong phú tư duy trong cách xử lý các ca khúc Việt Nam. Đây là việc làm cần thiết mang tính thực tiễn cao trong sự nghiệp giảng dạy Thanh nhạc.

Hiệu quả dạy học nằm ở việc vận dụng các phương pháp một cách linh hoạt khi tiến hành dạy học ca khúc. Bên cạnh đó áp dụng kỹ thuật thanh nhạc phương Tây sẽ góp phần cho xử lý ca khúc Việt Nam thêm phong phú mà vẫn giữ được nét tinh hoa đặc trưng của dân tộc nhưng vẫn đạt được yêu cầu về học thuật của thanh nhạc.

Trong quá trình dạy học giảng viên thực hiện các bước dạy học như thuyết trình, thị phạm giảng viên giới thiệu nội dung ca khúc cho sinh viên, giới thiệu về tác giả tác phẩm kết hợp nghe băng đĩa hoặc hát cho sinh viên nghe...

Hướng dẫn thực hành luyện tập: Giảng viên hướng dẫn cho sinh viên luyện tập để hoàn thành ca khúc, Sinh viên lĩnh hội kiến thức và thực hành luyện tập, tiến hành học từng câu, chú ý những chỗ khó trong bài và luyện tập nhiều lần để hoàn thiện được ca khúc - Sinh viên chủ động tập kỹ những chỗ lấy hơi theo mỗi câu nhạc, câu hát, thể hiện chính xác giai điệu của bài.

Giảng viên quan sát tác phong của sinh viên khi học, chỉnh sửa ngay khi sinh viên thực hiện chưa đúng. GV hát mẫu cho SV nghe tiết nhạc đầu tiên để SV nắm được tempo của bài sau đó cho SV thực hiện. GV đệm cho SV thực hiện từ đầu đến cuối bài. Trong quá trình luyện tập, GV luôn quan sát và chỉnh sửa ngay nếu SV hát chưa chuẩn.

Trong quá trình dạy giảng viên đưa ra những kiến thức phù hợp áp dụng kỹ thuật Thanh nhạc cơ bản để thể hiện tác phẩm, cho sinh viên thực hiện các kiến thức đã yêu cầu nhiều lần, có thể tham khảo từ các nguồn tư liệu khác như youtube, CD... Kiểm tra đánh giá khi đã hoàn thiện ca khúc giảng viên tiến hành kiểm tra và nhận xét và đánh giá kết quả của Sinh viên sau khi lĩnh hội kiến thức và thực hiện.

2. Rèn luyện phát âm

Giảng viên cần cho Sinh viên rèn luyện về phát âm trước tiên đó là rèn luyện kỹ thuật hơi thở, hơi thở là yếu tố kỹ thuật cơ bản, có vị trí then chốt trong hoạt động đào tạo nghệ sĩ thanh nhạc cũng như trong suốt sự nghiệp ca hát của người ca sĩ bất kể thuộc trường phái nào. Hơi thở tốt sẽ cho ra đời những âm thanh tròn, gọn, vang, sáng. Vì “Hơi thở là điểm xuất phát của quá trình phát âm nói riêng và của quá trình ca hát nói chung”¹ điều xác định trên của GS.NSND Trung Kiên xét về phương diện sinh lý, cơ học ta thấy rằng: “Phát âm là một quá trình hoạt động phối hợp giữa các bộ phận khác nhau của cơ quan phát âm. Hơi thở là một khâu quan trọng trong quá trình đó, cũng phải có sự phối hợp chính xác của các động tác hít hơi, đẩy hơi với các hoạt động khác của cơ quan phát âm, cụ thể như phối hợp với thanh quản, với bộ phận truyền âm. Đó là những hoạt động tương hỗ có tác dụng qua lại với nhau, tất cả mọi hoạt động đều phải đúng, phải chính xác, phải phù hợp với nhau, mới tạo nên được những âm thanh đúng tiêu chuẩn, đáp ứng được yêu cầu của nghệ thuật”². Đối với hơi thở thanh nhạc, đó là một công việc phải luyện tập thường xuyên không nên xem thường và nôn nóng sự luyện tập từng ngày với sự kiên trì, bền bỉ và một phương pháp đúng, khoa học và cứ như vậy hơi thở sẽ theo chúng ta suốt chặng đường ca hát. “Hơi thở thanh nhạc luôn gắn liền với những hoạt động của thanh quản và các bộ phận truyền âm. Vì vậy công việc luyện tập hơi thở phải kết hợp với việc luyện giọng nghĩa là tập hơi thở với âm thanh, kiểm tra hoạt động của hơi thở qua chất lượng âm thanh, như vậy việc luyện tập mới mang lại kết quả cụ thể. Một âm thanh tốt bao gồm một hơi thở đúng. Đặt “vị trí” âm thanh đúng sẽ tạo điều kiện dễ dàng cho việc đẩy hơi, tiết kiệm được hơi thở. Hơi thở nông, ghim hơi yếu là một nguyên nhân gây ra những nhược điểm của âm thanh như sâu, tối, không tập trung (toả, bẹt)... Hơi thở và “vị trí” của âm thanh là hai yêu cầu kỹ thuật tạo nên chất lượng của âm thanh, nhưng lại liên quan mật thiết với nhau, tác động tương hỗ cho nhau, vì vậy khi luyện tập không nên tách rời từng hoạt động riêng lẻ”³.

3. Rèn luyện hát tròn vành - rõ chữ.

Nói đến việc hát tròn vành - rõ chữ, tức là nói đến những đặc trưng cụ thể trong cấu tạo ngôn ngữ Việt Nam; từ việc khảo sát và khẳng định chức năng, cấu trúc của từng âm vị, việc giải quyết cách kết cấu ngữ âm, nghĩa là khảo sát đến những chuyển động của từng loại từ ngữ, từ những loại từ ngữ thông thường dùng trong giao tiếp đến loại từ ngữ cụ thể, điển hình dùng trong ca hát.

Khái niệm hay thuật ngữ tròn vành - rõ chữ là hai vế của tiêu chí thẩm mỹ âm thanh ca hát đối với đôi tai người Việt. Tròn vành trong ca hát nghĩa là giọng hát, khi phát ra phải vang, sáng sủa, đầy đặn, phải trau

EDUCATION

chuột, phải gọn gàng, cách hát này làm cho bộ phận truyền âm khởi động dần dần được linh hoạt hơn, tạo thói quen để bật đúng âm thanh khi hát liền giọng. Đây còn là biện pháp sửa chữa những sai lệch về âm sắc như hát sâu, hát cổ...

Một điều kiện đặc biệt chú ý khi thể hiện các Ca khúc Việt Nam đó là Phương pháp hát sắc thái to, nhỏ. Đây là phương pháp khó. Nền tảng cơ bản của phương pháp này đó là hơi thở, hơi thở phải sâu, độ nén hơi và đẩy hơi phải đều đặn, liên tục. Những học sinh chưa nắm vững kỹ thuật thanh nhạc thường bị gãy ở giữa, âm thanh mờ dần và yếu, nghe không rõ ràng.

Trên đây là những kỹ thuật cơ bản quan trọng của nghệ thuật ca hát nói chung và cũng là phương tiện kỹ thuật vô cùng quan trọng để thể hiện khi giảng dạy và học tập ca khúc Việt Nam.

Khi luyện tập, cần hướng dẫn cho sinh viên một thói quen tư duy phân tích để rèn luyện và nâng cao khả năng sáng tạo của người nghệ sĩ thanh nhạc. Không nên học tập, rèn luyện một cách rập khuôn, máy móc; hay ca hát, biểu diễn một cách khô khan, giáo điều.... Một tác phẩm âm nhạc không chỉ có một cách thức trình tấu, biểu diễn duy nhất. Dấu ấn sáng tạo cá nhân của người nghệ sĩ có khi đi liền với sự tỏa sáng, với khả năng chinh phục, với sự trường tồn của một tác phẩm âm nhạc, và luôn được các thế hệ công chúng nhắc tới với một lòng ngưỡng mộ.

Tóm lại, lao động sáng tạo là thiên chức của người nghệ sĩ dù là ở chủ thể thứ nhất, thứ hai hay thứ ba. Hoạt động sáng tạo là bản chất và còn là một công việc lâu dài để vươn tới đỉnh cao của nghệ thuật.

Để làm được như vậy, trong quá trình giảng dạy ca khúc Việt Nam, người Giảng viên cần tiến hành một số công việc như sau:

* Giới thiệu cho sinh viên nắm được chủ đề; nội dung tư tưởng, hình tượng âm nhạc, tính chất âm nhạc, chất liệu cũng như một số đặc điểm.

Một điều quan trọng là người thầy phải là một ca sĩ, người học sẽ lĩnh hội kiến thức và thực hiện theo yêu cầu và hướng dẫn của giảng viên. Trong quá trình giảng dạy có những điều không thể giải thích bằng lời mà người giảng viên phải hát trực tiếp cho người học những đoạn mà người học cảm thấy trừu tượng và khó khăn.

Để có thể giảng dạy tốt cho người học, ngoài những kiến thức cơ bản của chuyên ngành, người giảng viên cần trau dồi cho người học những yếu tố sau:

- Phải tạo cho giọng hát, có sự chính xác về âm vực, âm hưởng, sự thanh thoát và linh hoạt, khả năng tăng giảm cường độ âm.

- Hướng dẫn cho người học có khả năng đọc và xử lý các nốt nhạc một cách dễ dàng và nhanh chóng.

- Hướng dẫn cho người học có kiến thức liên quan tới trình diễn âm nhạc, sự hiểu biết ngôn ngữ, trọng âm, phát âm, cũng như những kiến thức văn học cần thiết cho việc thể hiện ca khúc.

Để Phương pháp giảng dạy ca khúc cho Sinh viên đạt hiệu quả như mong muốn, cần trau dồi cho người học ngoài việc sở hữu kỹ thuật thanh nhạc cơ bản đạt yêu cầu, cần lựa chọn cho người học những ca khúc phù hợp với chất giọng, sở trường, phong cách, cần tìm hiểu và hiểu sâu hơn về ngôn ngữ tiếng Việt, để hoàn thiện trong trình bày ca khúc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Nhiều tác giả của Nga (1981)**, *Các thể loại âm nhạc*, Người dịch: Lan Hương, Nxb Văn hóa – Hà Nội.
2. **Dương Viết Á (2005)**, *Âm nhạc Việt Nam từ góc nhìn văn hóa*, Nxb Hà Nội.
3. **Dương Viết Á (2009)**, *Mấy vấn đề văn hóa âm nhạc Việt Nam*, Nxb Văn hóa dân tộc.
4. **Nguyễn Trung Kiên (2002)**, *Giáo trình thanh nhạc hệ trung học 4 năm*, Nhạc viện Hà Nội.
5. **Nguyễn Trung Kiên (2001)**, *Phương pháp sư phạm thanh nhạc*, Viện Âm nhạc Hà Nội.
6. **Hồ Mộ La (2008)**, *Phương pháp dạy thanh nhạc*, Nxb Từ điển Bách khoa Hà Nội.
7. **Trần Ngọc Lan – Tháng 7 năm 2011**, NXB Giáo dục. *Phương pháp hát tốt tiếng Việt trong nghệ thuật ca hát*.